

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

22 maart 2018

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat
de verplichte persoonlijke verschijning bij de
verklaring van wettelijke samenwoning betreft**

(ingediend door
mevrouw Goedeke Uyttersprot)

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

22 mars 2018

PROPOSITION DE LOI

**modifiant le Code civil en ce qui concerne
l'obligation de comparaître personnellement
lors de la déclaration de cohabitation légale**

(déposée par
Mme Goedeke Uyttersprot)

SAMENVATTING

Dit wetsvoorstel strekt ertoe de persoonlijke verschijning verplicht te maken voor partijen die een wettelijk samenwoningscontract wensen te sluiten. Op die manier kan de ambtenaar van de burgerlijke stand beiden beter informeren over de rechten en plichten die hiermee gepaard gaan, maar ook onmiddellijk controleren of het al dan niet gaat om een schijnwettelijke samenwoning.

RÉSUMÉ

Cette proposition de loi vise à rendre obligatoire la comparution personnelle des parties qui souhaitent conclure un contrat de cohabitation légale. L'officier de l'état civil pourra ainsi mieux informer les deux parties de leurs droits et devoirs qui en découlent, mais aussi contrôler immédiatement s'il s'agit ou non d'une cohabitation légale de complaisance.

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
PS	:	Parti Socialiste
MR	:	Mouvement Réformateur
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
sp.a	:	socialistische partij anders
Ecolo-Groen	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
cdH	:	centre démocrate Humaniste
VB	:	Vlaams Belang
PTB-GO!	:	Parti du Travail de Belgique – Gauche d'Ouverture
DéFI	:	Démocrate Fédéraliste Indépendant
PP	:	Parti Populaire
Vuye&Wouters	:	Vuye&Wouters

Afkortingen bij de nummering van de publicaties:

DOC 54 0000/000:	Parlementair document van de 54 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA:	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV:	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV:	Beknopt Verslag
CRIV:	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN:	Plenum
COM:	Commissievergadering
MOT:	Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)

Abréviations dans la numérotation des publications:

DOC 54 0000/000:	Document parlementaire de la 54 ^e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
QRVA:	Questions et Réponses écrites
CRIV:	Version Provisoire du Compte Rendu intégral
CRABV:	Compte Rendu Analytique
CRIV:	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)
PLEN:	Séance plénière
COM:	Réunion de commission
MOT:	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

Bestellingen:
Natieplein 2
1008 Brussel
Tel.: 02/ 549 81 60
Fax: 02/549 82 74
www.dekamer.be
e-mail: publicaties@dekamer.be

De publicaties worden uitsluitend gedrukt op FSC gecertificeerd papier

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

Commandes:
Place de la Nation 2
1008 Bruxelles
Tél.: 02/ 549 81 60
Fax: 02/549 82 74
www.lachambre.be
courriel: publications@lachambre.be

Les publications sont imprimées exclusivement sur du papier certifié FSC

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

1. Sinds 1 januari 2000 kunnen partijen wettelijk samenwonen en dat lijkt een succes. Dit toont duidelijk de populariteit van wettelijke samenwoning aan.

Artikel 1476, § 1 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat “een verklaring van wettelijke samenwoning wordt afgelegd door middel van een geschrift dat tegen ontvangstbewijs wordt overhandigd aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeenschappelijke woonplaats. *De ambtenaar van de burgerlijke stand gaat na of beide partijen voldoen aan de wettelijke voorwaarden inzake de wettelijke samenwoning en maakt in voorkomend geval melding van de verklaring in het bevolkingsregister.*”

De wettelijke samenwoning bestaat dus wanneer beide partijen aan de wettelijke voorwaarden daartoe voldoen (geen ander huwelijk of wettelijke samenwoning, bekwaam te contracteren, toestemming, aanwijzing gemeenschappelijke verblijfplaats) en een verklaring tegen ontvangstbewijs wordt overhandigd aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de woonplaats van partijen.

2. De wet verplicht de kandidaat-wettelijk samenwonenden echter niet uitdrukkelijk om persoonlijk te verschijnen voor de ambtenaar van de burgerlijke stand, bij de overhandiging van de schriftelijke verklaring van de wettelijke samenwoning.

De rechtsleer¹ leidt uit dit gebrek aan uitdrukkelijke voorwaarde van persoonlijke verschijning af dat slechts één partner de ondertekende verklaring bij de ambtenaar kan overhandigen of zelfs een vertegenwoordiging van beiden door een derde mogelijk zou zijn.

De praktijk gaat minder ver dan deze laatste stelling, doch de plaatselijke gebruiken lopen nogal uiteen. In vele gemeenten is de persoonlijke verschijning van beide partijen vereist. In andere gemeenten is het mogelijk dat één van de partners alleen verschijnt (mits voorlegging van de identiteitskaart van de partner). Uitzonderlijk wordt zelfs aanvaard dat de verklaring van wettelijke samenwoning per post wordt overgezonden.

De uitdrukkelijke opname van de persoonlijke verschijning in de wet is niet enkel logisch en vanzelfsprekend, het biedt diverse voordelen.

¹ DE SCHRIJVER, 2017, p. 43, voetnoot 208 – 209. DE SCHRIJVER L., Wettelijke samenwoning, Larcier, 2017, 290 p.

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

1. La cohabitation légale existe depuis le 1er janvier 2000 et se révèle un succès. Cela démontre clairement la popularité de la cohabitation légale.

L'article 1476, § 1er, du Code civil dispose que “*Une déclaration de cohabitation légale est faite au moyen d'un écrit remis contre récépissé à l'officier de l'état civil du domicile commun. L'officier de l'état civil vérifie si les deux parties satisfont aux conditions légales régissant la cohabitation légale et acte, dans l'affirmative, la déclaration dans le registre de la population.*”

Il y a donc cohabitation commune lorsque les deux parties satisfont aux conditions légales régissant la cohabitation légale (pas d'autre mariage ou cohabitation légale, être capable de contracter, consentement, désignation d'un domicile commun) et qu'une déclaration contre récépissé est remise à l'officier de l'état civil du domicile commun des parties.

2. La loi n'oblige toutefois pas expressément les candidats à la cohabitation légale à comparaître personnellement devant l'officier de l'état civil, lors de la remise de la déclaration écrite de cohabitation légale.

La doctrine¹ déduit de cette absence de condition expresse de comparution personnelle qu'un partenaire peut remettre seul la déclaration signée à l'officier de l'état civil, voire qu'une représentation des deux partenaires par un tiers est possible.

La pratique va moins loin que ce dernier cas de figure, mais les usages locaux sont relativement divergents. Dans nombre de communes, la comparution en personne des deux parties est requise. Dans d'autres communes, il est possible qu'un des partenaires compareaisse seul (moyennant la présentation de la carte d'identité du partenaire). Exceptionnellement, il est même accepté que la déclaration de cohabitation légale soit envoyée par courrier.

L'insertion expresse de la comparution en personne dans la loi est non seulement logique et évidente, elle offre également divers avantages.

¹ DE SCHRIJVER, 2017, p. 43, voetnoot 208 – 209. DE SCHRIJVER L., Wettelijke samenwoning, Larcier, 2017, 290 p.

A. Controle op de wilsovereenkomst

Wanneer beide partijen aanwezig zijn op het moment dat de verklaring wordt overhandigd aan de ambtenaar van de burgerlijke stand, biedt dit het voordeel dat de toestemming van beide personen kan nagegaan worden. Wanneer de ene partij de andere vertegenwoordigt, is dat veel moeilijker te bevestigen. Men dient zich dan te baseren op een handtekening, die mogelijks bijv. onder dwang werd gezet.

De persoonlijke verschijning lijkt dus onontbeerlijk om de voorwaarde van totstandkoming, namelijk de vrije wil, na te gaan. De controle van de ambtenaar van de burgerlijke stand op de intenties van de partijen wordt hiermee vergemakkelijkt.

B. Controle op de intenties van partijen – strijd tegen schijnwettelijke samenwoning

Zo kan – op het moment van persoonlijke verschijning – ook gecontroleerd worden of het al dan niet om een schijnwettelijke samenwoning gaat.

Deze doet zich voor wanneer- ondanks de wilsovereenstemming van beide partijen om wettelijk samen te wonen – uit de omstandigheden blijkt dat de intentie van minstens één van de partners er enkel op gericht is een verblijfsrechtelijk voordeel te halen uit de wettelijke samenwoning (artikel 1476*bis* BW).

Door een persoonlijke verschijning te verplichten, kan onmiddellijk afgetoetst worden of het om een schijnwettelijke samenwoning gaat. Bij vermoeden van misbruik kan de ambtenaar van de burgerlijke stand dit onmiddellijk invoeren in het betreffende infotype in het Rijksregister.

Een persoonlijke verschijning op zich, kan ook al voor een afschrikkende effect zorgen.

C. Mogelijkheid van informatieverstrekking

Er is onmiskenbaar nood aan betere informatieverstrekking van de wettelijk samenwonenden. De gevolgen zijn dikwijls niet gekend en overschat.

Desondanks de populariteit van wettelijk samenwonenden, zou 60 % onvoldoende kennis hebben van de rechten en plichten die dit instituut meebrengt. Te dikwijls denken mensen dat wettelijke samenwoning dezelfde rechten geniet als gehuwden. Het gaat volgens hen om een “huwelijk *light*”.

A. Contrôle de l'accord de volonté

La présence des deux parties au moment où la déclaration est remise à l'officier de l'état civil présente l'avantage de pouvoir contrôler leur consentement. Celui-ci est beaucoup plus difficile à confirmer si une partie représente une autre. Dans ce cas, il faut se baser sur une signature qui pourrait, par exemple, avoir été apposée sous la contrainte.

La comparution en personne semble dès lors indispensable afin de contrôler la condition de formation, à savoir le libre consentement. Elle facilite le contrôle des intentions des parties par l'officier de l'état civil.

B. Contrôle des intentions des parties – lutte contre les cohabitations légales de complaisance

Lors de la comparution en personne, il pourra également être contrôlé s'il s'agit ou non d'une cohabitation légale de complaisance.

Il n'y a pas de cohabitation légale lorsque, en dépit de l'accord de volonté des deux parties de cohabiter légalement, il ressort d'une combinaison de circonstances que l'intention d'au moins une des parties vise manifestement uniquement à l'obtention d'un avantage en matière de séjour, lié au statut de cohabitant légal (article 1476*bis* du Code civil).

En rendant la comparution en personne obligatoire, il est possible de contrôler immédiatement s'il s'agit d'une cohabitation légale de complaisance. S'il existe une présomption d'abus, l'officier de l'état civil pourra immédiatement saisir cette donnée dans l'infotype adéquat du Registre national.

Une comparution personnelle peut également avoir en soi un effet dissuasif.

C. Possibilité d'informer

Il est manifestement nécessaire de mieux informer les cohabitants légaux. Les conséquences de la cohabitation sont souvent inconnues et surestimées.

Malgré la popularité de la cohabitation légale, 60 % des personnes concernées ne connaîtraient pas suffisamment les droits et les devoirs qu'elle implique. Trop souvent, les gens pensent que les cohabitants légaux jouissent des mêmes droits que les couples mariés. Selon eux, il s'agit d'un “mariage *light*”.

De wettelijke bescherming wordt aldus overschat: zowel op vlak van fiscaliteit, erfrecht, bijstand, als voor de gevolgen bij beëindiging.

Dit toont aan dat samenwonenden zich niet voldoende laten inlichten, hetgeen mogelijks te wijten is aan de beperkte vormvoorwaarden die aan de verklaring van wettelijke samenwoning verbonden zijn.

Om bovenstaande redenen wensen wij met dit wetsvoorstel artikel 1476, § 1 van het Burgerlijk Wetboek aan te vullen, om:

1. persoonlijke verschijning verplicht te maken bij het afleggen van de schriftelijke verklaring tegen ontvangstbewijs bij de ambtenaar van de burgerlijke stand bij de gemeente van de gemeenschappelijke woonplaats van de partners;

2. hier een informatiemoment aan te koppelen, teneinde wettelijke samenwoners beter te informeren over hun rechten en plichten.

Goedele UYTTERSROT (N-VA)

La protection légale est également surestimée, tant sur le plan de la fiscalité, des droits de succession et de l'assistance que s'agissant des conséquences en cas de cessation de la cohabitation.

Tous ces éléments montrent que les cohabitants ne s'informent pas suffisamment, ce qui pourrait s'expliquer par le peu de formalités liées à la déclaration de cohabitation légale.

Pour toutes ces raisons, nous souhaitons par la présente proposition de loi compléter l'article 1476, § 1er, du Code civil afin de:

1. rendre la comparution personnelle obligatoire lors de la remise de la déclaration écrite contre récépissé à l'officier de l'état civil de la commune du domicile commun des partenaires;

2. profiter de cette occasion pour mieux informer les cohabitants légaux de leurs droits et de leurs devoirs.

WETSVOORSTEL**Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 1476 van het Burgerlijk Wetboek, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 17 maart 2013, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

a) de huidige tekst van § 1, eerste lid, wordt voorafgegaan door de woorden “Beide partners verschijnen persoonlijk bij de ambtenaar van de burgerlijke stand, alwaar hun”;

b) in dezelfde paragraaf wordt voor het derde lid, dat het vierde lid zal vormen, een nieuw derde lid ingevoegd, luidende: “De ambtenaar van de burgerlijke stand informeert de wettelijke samenwoners voldoende over hun rechten en plichten en de verschillen ten opzichte van gehuwden.”.

9 februari 2018

Goede UYTTERSROT (N-VA)

PROPOSITION DE LOI**Article 1er**

La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution.

Art. 2

Dans l'article 1476 du Code civil, modifié en dernier lieu par la loi du 17 mars 2013, les modifications suivantes sont apportées:

a) dans le § 1er, alinéa 1er, les mots “Une déclaration” sont remplacés par les mots “Les deux partenaires comparaissent en personne devant l'officier de l'état civil, où leur déclaration”;

b) dans le même paragraphe, avant l'alinéa 3, qui devient l'alinéa 4, il est inséré un nouvel alinéa 3 rédigé comme suit: “L'officier de l'état civil informe suffisamment les cohabitants légaux de leurs droits et devoirs ainsi que des différences par rapport aux personnes mariées.”.

9 février 2018